

Тема: Конституція, екстер'єр та інтер'єр с.г тварин

1. Кондиції тварин: заводська, виставкова, робоча, тренувальна, відгодівельна.
2. Особливості екстер'єру тварин різного віку, статі і породи.
3. Методи оцінки екстер'єру тварин: окомірна оцінка, опис статей, бальна оцінка, вимірювання тварин, індекси будови тіла

Кондицією тварин називають стан вгодованості тварин, який залежить від рівня годівлі, догляду, утримання і використання. Фахівці розрізняють такі кондиції: *заводську (племінну), виставкову, робочу, відгодівельну, голодну*.

Заводська - характеризується доброю вгодованістю, жвавим темпераментом тварини, який мусить бути під час парування.

Виставкова - тварини вище середньої вгодованості, відповідають вимогам виставки, мають блискучу шерсть, охайний вигляд.

Робоча кондиція - властива робочим коням, волам, віслюкам при середній вгодованості з високою працездатністю.

Відгодевільна - характеризується високим станом вгодованості зі значною кількістю відкладеного жиру. Ця кондиція характерна для всіх видів тварин і птиці.

Голодна - спостерігається при недостатній годівлі, поганому догляді й утриманні, надмірному використанні робочих коней, а решта - хворі тварини.

Екстер'єр – зовнішній вигляд тварини й особливості розвитку та будови частин (статі) її тулуба.

Оцінюючи екстер'єр **слід пам'ятати**, що він є породною ознакою і тому для кожної породи характерні свої, специфічні екстер'єрні особливості. Крім того, екстер'єр значною мірою залежить від статі й віку тварин. Статеві відмінності в екстер'єрі зумовлені **статевим диморфізмом**, або розвитком другорядних статевих ознак, їх хороший розвиток має важливе значення, оскільки від цього залежить статева діяльність, а отже й продуктивність тварини.

У великої рогатої худоби досить чітко виражені вікові зміни екстер'єру. Це пояснюється насамперед тим, що в ембріональний і постембріональний період вони ростуть з різною швидкістю. Крім того, різні органи і тканини у зазначені періоди мають різну енергію росту, внаслідок чого з віком різко змінюється їх будова тіла. Особливо значною мірою на будову тіла впливають ріст і розвиток скелету.

У практичній селекції використовують такі методи оцінки екстер'єру тварин: окомірний, бальний (шкалування), взяття промірів тулуба, визначення індексів будови тіла, побудова екстер'єрних профілів, лінійна оцінка на основі порівняння особин з будовою тіла модельної тварини, фотографування.

Окомірна оцінка – основний метод, який передбачає оцінку окремих частин тіла тварини (статей) і тварини в цілому. Для окомірної оцінки екстер'єру тварин необхідне знання топографії і назви окремих статей, недоліків (вад) у їх

будові, пропорційності розвитку окремих статей. Основним завданням при вивченні екстер'єру с.-г. тварин вважається досягнення чіткого уявлення про місце розташування і будову окремих статей тулуба, розмежування, особливості поділу тулуба на статі у свиней, овець, корів, коней. Слід уміти чітко розрізняти відхилення від норми в будові окремих статей тулуба, визначати вади екстер'єру, які впливають на рівень продуктивності та здоров'я тварин.

Бальна (пунктирна) оцінка проводиться під час бонітування і комплексної оцінки тварин. Згідно з інструкціями бонітування для різних видів тварин розроблені шкали, де враховуються основні статі будови тіла і максимальна кількість балів за кожну з них. Сума балів за окремі статі дає загальну оцінку тварин. Статі можна описати за допомогою екстер'єрного або бонітувального ключа (кодування), тобто умовних позначень на контурі тварини чи прямокутнику.

Взяття промірів тварин за допомогою спеціальних інструментів (мірна палиця, мірний циркуль, мірна стрічка та ін.) вважається найбільш об'єктивним методом оцінки екстер'єру. Щоб оцінити екстер'єр за промірами, співставляють їх із стандартом породи, або промірами тварин бажаного, перспективного типу. Крім того, визначають індекси будови тіла, будують графіки екстер'єрного профілю. Але для цього потрібно правильно провести вимірювання тварин. Проміри дають певну уяву про розміри окремих статей тіла тварини. Проте організм тварини є одним цілим, де всі частини взаємопов'язані і знаходяться в певному співвідношенні за величиною. Тому для характеристики екстер'єру проміри здебільшого використовуються як показники для визначення індексів будови тіла та побудови графіків екстер'єрних профілів.

Індекси будови тіла – це співвідношення окремих промірів тварини, виражене у відсотках. Використання їх у практиці значно допомагає визначити тип конституції тварини. Показники індексів дозволяють виявити такі ознаки, як ступінь недорозвинутості, грубість та щільність будови тіла, окремі вади екстер'єру. Для підвищення достовірності оцінки екстер'єру тварин практикують побудову різноманітних графіків та аналізують рисунки і фотокартки. Особливо ефективно це використовують при складанні планів підбору.

Екстер'єрний профіль – це графічне зображення ступеня відмінності за промірами або індексами даної тварини чи групи тварин від стандарту, за який приймаються дані інших порід, середні дані стада окремих груп тварин (лінії, родини) або інша тварина. Перевагою цього методу є наочність.

Під методом лінійної оцінки розуміють визначення ступеня вираженості конкретної ознаки екстер'єру порівняно з бажаним (ідеальним) типом за єдиною кількісною шкалою. В сучасних селекційних програмах розведення молочної і м'ясної худоби ефективно використовують лінійну оцінку екстер'єру. Методика лінійної оцінки екстер'єру тварин молочних порід передбачає врахування таких аспектів:

- 1) кожна ознака екстер'єру повинна мати функціональне значення (корелювати із здоров'ям, відтворенням, молочною продуктивністю), селекційну й економічну цінність,

- 2) кожен врахований ознаку оцінюють окремо, незалежно від інших;
- 3) можливість оцінки племінної цінності бугаїв за екстер'єром їхніх дочок;
- 4) система оцінки повинна бути простою і зрозумілою спеціалістам-практикам та широко використовуватись селекціонерами;
- 5) можливість використання ПЕОМ для оцінки корів за власними показниками, оцінки бугаїв за потомством, складання екстер'єрного профілю дочок, матерів, бугаїв-плідників.

Як доповнення до промірів фотографування дозволяє повніше оцінити окремі статі тіла тварин. Фотокартка дає уявлення про екстер'єр видатних тварин, навіть, коли вони вже вибули з господарства. Для отримання об'єктивного зображення тварини на фотографії існують певні правила. При оцінці екстер'єру тварин використання лише одного якогось методу не є вирішальним, а лише частковим. Так, окомірний оцінка є дещо суб'єктивною, оскільки ступінь розвитку окремих статей у різних тварин нерівнозначний. В цілому ж, усі вказані методи екстер'єру не виключають один одного, а взаємно доповнюють. Тобто ефективною буде оцінка будови тіла тварин, коли послідовно використовуються кілька методів.